

Tumma tragedia

Veijo Baltzar: Musta Tango
Tammi 1990

Mustalaisten maailma on eräänlaista varjomaailmaa suomalaisessa yhteiskunnassa – valkolaisien ahtaasta näkökulmasta. Jatkuvaa melodraamaa, mahtipontista asioitten vatkaimista. Sen melodramaattisen vatkaimisen filosofian Veijo Baltzar on tuonut kirjojensa sivuille.

Baltzar totei Varkaudessa vieraillessaan vieroksuvaansa nanaa ”romaani”. Mustalainen on mustalainen, eikä sanalle välttämättä tarvitse säilyttää negatiivista arvovarausta.

Veijo Baltzar on mielenkiintoinen kirjailijana, kirjoittajana, teatterimiehenä siksikin, että on – kertomansa mukaan – maailman ainoa mustalaiskirjailija. Tummat ovat kunnostautuneet monilla taiteen aloilla, kirjallisuus on jäänyt vähemmälle. Siihen on syynsä.

Baltzarin teoksetkin ymmärtää paremmin heimotaiteena, erityiskulttuurin ilmentyminä. Mustalaisheimon on ollut pitkälti kirjallisen, kirjoitetun kulttuurin ulkopuolella. Suullinen perinne on pitänyt kulttuuria yllä. Nyt

sekin on häviämässä, valkolaisien enemmistökulttuuri syö identiteetin.

Mustalaiskulttuuria ajatellen Veijo Baltzarinkin kirjat ovat ”esikirjallisia” – niin kirjallisuutta kuin ovatkin. Tämä viimeisin, Musta tango, on pääkulttuuriin sulautumisen, urbaanin elämäntavan alkuasteen kuvausta, heimoysilöitten identiteetin katoamisen tarinaa. Säännöt, tavat ja rituaalinen toiminta pelaavat yhä, mutta yhtä käsittämättöminä kuin munkkilatina ja kirkon säännökset.

On vahinko ettei kirjallisuus ole tarpeeksi huomioinut katoamassa olevaa – tai jo kadonnutta perinnettä. Veijo Baltzar on vaeltajamustalaisten jälkeläisenä kuvannut murrosta suullisen ja kirjallisen perinnön välimaastossa – mutta hänkin on enemmän luova kirjailija kuin kirjailijatutkija.

Mustassa tangossa on Helsingin mustalaisten touhuilun aitoa tuntua. Kaisaniemeen puiston kolkkajaista, hurorista, pokista ja pullokauppiaista lähtien. Valkolaisnaiset ovat tummien miesten räsynukkeja. Kunniata puolustetaan, verikosto elää. Mustasukkaisuusdraamat ja yhteiskunnan haukkumiset kuuluvat ku-

vaan ja samalla ilmaisevat kirjailijan näkemyksen. Jokainen kirjailija yrittää kuvata maailmaa, pakostakin, yhteiskunnallisista aspekteista käsin.

Mustan tango eräs päähenkilö, Elias, sanoo Lissulle, serkkunsa valkolaiselle naisystävälle, joka kysyy: – ”Mitä minä sitten olen, mustalaisten valkoinen huora, vai?”

– Se tuota koiraakin vaivaa, Elias vastasi. – Se tahtoo olla jotain muuta mitä se on.

– Mitä se tahtoo olla, Lissu kysyi.

– Minun mielestäni se on koira.

– Ja minun mielestäni sinä et olet mustalainen, Lissu sanoi.

– Sehän minua vaivaakin, Elias myönsi.”

Noissa repliikeissä ongelma tiivistyy.

Baltzar on hieman jäykkä kirjoittaja, mutta sen ymmärtää. Hänen kirjoissaan on symboliikkaa, karkeahkoa ja rakenteita jotka kertovat luovasta kirjailijanlaadusta. Hänen tekstiensä läpi tunke yhä jotenkin elävän kulttuurin elinvoima – ja yhtä hedelmälliset ristiriidat kahden kulttuurin törmätessä ja sulassa yhteen.

MATTI KANERVALA